

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Profesörü, Sağlık Politikası ve Yönetimi Profesörü ve Dünya Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne Milenyum Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanlık yapmaktadır.

Prof. JEFFREY D. SACHS

Barış sağlayıcıların profilleri

50 yıl önce Kennedy, en zorlu şartlar altında bile barışın elde edilebileceğini gösterdi. Cesareti, vizyonu, belagati ve politik becerileri, bugün ABD ve diğer ülkeler için bir model oluyor ve ilham sağlıyor. O zaman olduğu gibi şimdi de, savaşın çıkmazına karşı her zaman barışa giden yol tercih edilmelidir.

Başkan John F. Kennedy, 50 yıl önce imkânsız görünen bir şeyi başarmıştı. Soğuk Savaş'ın zirvesinde, iki nükleer süper güç Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği'ni barışa götürmüştü. Kennedy'nin modern zamanların en büyüklerinden biri olan liderliğinden çıkarılan dersler, günümüzü de doğrudan ilgilendiriyor.

To Move the World isimli yeni bir kitaptan olağanüstü bir öykü aktaracağım. Pek çoklarına göre, iki süper güç arasında savaş kaçınılmazdı. Ekim 1962'deki Küba füze krizi, tüm dünyada korku ve kötümserlik ortamı yaratmış, ABD ile Sovyetler Birliği'nin uzlaşamayacağı doğrultusunda kesin bir inanış ortaya çıkarmıştı.

Kennedy işin aslını biliyordu. Tehlikeli gerilimin büyük kısmının, iki tarafın barış imkânsız gibi davranan, ödün vermeyen tutucu kesimlerinden kaynaklandığını anlamıştı. Bir taraftaki eylemler, diğer tarafın tutucu kesiminin cevap vermesini kışkırtır ve iki tarafta da aşırı uçları güçlendiren bir güvensizlik sarmalını şiddetlendirirdi.

O dönemin "uzmanları" nükleer güç dengesinden bahsediyordu. Misillemeden korkmaları sayesinde, tarafların nükleer silahları kullanamayacağına inanıyorlardı. Ama Kennedy çok daha tehlikeli bir şeyin farkına vardı. Kazalar, hatalı muhakemeler, tutucuların provokasyonu veya taktiksel hatalar, iki tarafı da kolaylıkla paniğe sürükleyebilirdi. Küba füze krizinde ABD ve Sovyetler Birliği, istediklerinden değil (birkaç deli fişek radikalin dışında) ödün vermeyenlerin yanlış hesapları ve oluşturdukları baskı yüzünden nükleer savaşın kıyısına geldi.

SAVAŞLARIN KAYNAĞI İNSANDIR

Kennedy, krizin ardından, uçurumun kıyısından dönmeye kararlıydı. 10 Haziran 1963'teki olağanüstü "Barış Konuşması"nda, Amerikalılara, Sovyetler Birliği'yle barış yapmak için bir yol olduğunu söyledi. Bir talep listesi sunmak yerine, çok daha ilginç ve alışılmadık bir şey yaptı; Amerikalıların savaş ve barışa karşı kendi tutumlarını gözden geçirmelerini istedi.

Kennedy, "Önce barışa karşı kendi tutumumuzu irdeleyelim... Büyük çoğunluğumuz imkânsız olduğunu düşünüyoruz. Büyük çoğunluğumuz gerçek olmadığını düşünüyoruz ama bu, tehlikeli, yenilgiyi kabul eden bir inanış. Savaşın kaçınılmaz olduğu, insanlığın ölüme mahkûm olduğu, kontrol edemediğimiz güçlerin pençesinde olduğumuz sonucuna götürüyor. Bu görüşü kabullenemeyiz. Sorunlarımızın kaynağı insanlardır, bu yüzden insanlar tarafından çözülebilirler" dedi.

Kennedy sorunu kısa ve öz biçimde teşhis etti:

"İki taraf olarak, birinin şüphelerinin diğerininkini beslediği, yeni silahların karşı silahları ortaya çıkardığı kısır ve tehlikeli bir döngüye kapıldık."

Kennedy'nin krizin çözülebilirliği konusundaki değerlendirmesi de bir o kadar özlü idi:

"Hem ABD ve müttefiklerinin, hem de Sov-

yetler Birliği ve onun müttefiklerinin, adil ve gerçek bir barışta, silahlanma yarışına son vermede ortak ve derin çıkarları bulunuyor."

Kennedy'nin konuşması, ABD elçisini çağırıp, kendisine bu konuşmanın Franklin Roosevelt'ten beri bir Amerikan başkanı tarafından yapılan en iyi konuşma olduğunu söyleyen Sovyet mevkidaşı Nikita Kruşçov'dan son derece olumlu yanıt aldı. İki taraf birkaç hafta içinde "Kısmi Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması" üzerinde anlaştı. Beş yıl sonra, ilk antlaşma ikinci ve daha da önemli bir sözleşmeye yol açtı: Nükleer Silahsızlanma Antlaşması.

Kennedy güçlü bir gerçeği kanıtlamıştı. "Tarih bize, ulusların arasındaki düşmanlıkların, tıpkı bireyler arasındakiler gibi, sonsuza dek sürmeyeceğini öğretiyor" diyordu Kennedy ve şu vurguyu yapıyordu:

"Beğenilerimiz ve antipatimiz ne kadar sağlam gözüküyor olsa da, zaman ve olayların akışı genellikle uluslar ve komşular arasındaki ilişkilere şaşırtıcı değişiklikler getirecektir."

SURİYELİLER BAŞKASININ SAVAŞINDA KİTLESEL SAYILARDA ÖLÜYOR

Bu ders, günümüz için güçlü şekilde geçerlidir. ABD diğer ülkelerle bir kez daha güvensizlik ve belirsizlik sarmalına yakalandı (aynısı, dünyanın dört bir yanında ABD'yi içermeyen sayısız çatışma için de geçerli). ABD'nin İran'la anlaşmazlığı bunun çok güçlü bir örneği. Diğerleri arasında Küba ve Kuzey Kore'yle gerginlikleri, ayrıca ABD'nin İsrail'in destekçisi olarak derinden dâhil olduğu İsrail ve Filistin arasındaki çatışma var.

Bunların hepsinde birçok kişi, değerlerin ve çıkarların temeldeki uyuşmazlığı nedeniyle kin ve çatışmanın kaçınılmaz olduğunu düşünüyor ama durum nadiren böyle. ABD ve İran bir güvensizlik sarmalında olsa bile, örneğin, çok daha sağlıklı bir ikili ilişkinin yeniden tesis edilmesi için dayanak bulunabilir.

Hiç kuşkusuz, iki taraf şu anda birbirinden tehlikeli derecede ayrıldı. Aralarındaki çatışma, ABD'nin büyük ölçüde yönetimi İran'la aynı doğrultuda olduğu için, Beşar Esad'a karşı asileri silahlandırmayı planladığı Suriye'ye sıçradı. Suriye'nin iç savaşı bu yüzden gittikçe, İran ve ABD (ve diğer İran karşıtı ülkeler) arasında, Suriyelilerin başkasının savaşında kitlesel sayılarda ölüyor olduğu temsili bir savaş halini alıyor.

Şimdi İran halkı yeni başkan olarak Hasan Ruhani'yi seçmişken, yeni bir barış açılımı fırsatı ele geçmiş durumda. Elbette, İran'ın nükleer hırsı başta olmak üzere görüşülecek önemli konular var, fakat İran'ın komşuları arasındaki birkaç ülke zaten nükleer silahlara sahip ve bölgeyi tehdit etmekte.

ABD Başkanı Barac Obama, hem İran, hem de diğer ülkeler (Kuzey Kore ve Küba dâhil) konusunda sıradaki adımları atmalı. ABD'nin on yıllık gizli ve gizli olmayan savaşları, pilotsuz uçak saldırıları ve gizli operasyonlarından gına geldi. Artık acilen, çözüm olarak savaşı değil barışı öngören ABD liderliğine ihtiyacımız var.

50 yıl önce Kennedy, en zorlu şartlar altında bile barışın elde edilebileceğini gösterdi. Cesareti, vizyonu, belagati ve politik becerileri, bugün ABD ve diğer ülkeler için bir model oluyor ve ilham sağlıyor. O zaman olduğu gibi şimdi de, savaşın çıkmazına karşı her zaman barışa giden yol tercih edilmelidir.

Telif Hakkı: *Project Syndicate, 2013.*
www.project-syndicate.org

ABD Başkanı Barak Obama, hem İran, hem de diğer ülkeler (Kuzey Kore ve Küba dâhil) konusunda sıradaki adımları atmalı. ABD'nin on yıllık gizli ve gizli olmayan savaşları, pilotsuz uçak saldırıları ve gizli operasyonlarından gına geldi. Artık acilen, çözüm olarak savaşı değil barışı öngören ABD liderliğine ihtiyacımız var.